

SODBA SODIŠČA (drugi senat)

z dne 10. julija 2008*

V zadevi C-54/07,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 234 ES, ki ga je vložilo arbeidshof te Brussel (Belgija) z odločbo z dne 24. januarja 2007, ki je prispela na Sodišče 6. februarja 2007, v postopku

Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding

proti

Firma Feryn NV,

SODIŠČE (drugi senat),

v sestavi C. W. A. Timmermans, predsednik senata, L. Bay Larsen, K. Schiemann, J. Makarczyk in J.-C. Bonichot (poročevalec), sodniki,

* Jezik postopka: nizozemščina.

generalni pravobranilec: M. Poiares Maduro,
sodni tajnik: B. Fülöp, administrator,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 28. novembra 2007,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

- za Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding C. Bayart, odvetnik,
- za belgijsko vlado L. Van den Broeck in C. Pochet, zastopnici,
- za Irsko D. O’Hagan in P. McGarry, zastopnika,
- za vlado Združenega kraljestva T. Harris, zastopnica, skupaj s T. Wardom, barri-ster, in J. Eady, solicitor,
- za Komisijo Evropskih skupnosti M. van Beek in J. Enegren, zastopnika,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi
12. marca 2008

izreka naslednjo

Sodbo

- 1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago Direktive Sveta 2000/43/ES z dne 29. junija 2000 o izvajanju načela enakega obravnavanja oseb ne glede na raso ali narodnost (UL L 180, str. 22).

- 2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding (center za enake možnosti in boj proti rasizmu), tožečo stranko v postopku v glavni stvari, in družbo Firma Feryn NV (v nadaljevanju: Feryn), toženo stranko v postopku v glavni stvari, zaradi besed enega od njenih direktorjev, ki je javno potrdil, da njegova družba ne namerava zaposlovati oseb, imenovanih „priseljenci“.

Pravni okvir

Skupnostna ureditev

- 3 V skladu s členom 1 Direktive 2000/43 je namen te direktive „določiti okvir za boj proti diskriminaciji na podlagi rase ali narodnosti, da bi v državah članicah uveljavili načelo enakega obravnavanja“.

4 Člen 2(2)(a) te direktive določa, da:

„se za neposredno diskriminacijo šteje, če se ena oseba obravnava manj ugodno, kakor se obravnava, se je obravnavala ali pa bi se obravnavala druga oseba v primerljivem položaju na podlagi rase ali narodnosti“.

5 Člen 3(1)(a) navedene direktive določa, da se ta direktiva nanaša na „pogoje za dostop do zaposlitve, samozaposlitve in poklica, vključno z izbirnimi merili in pogoji zaposlovanja ne glede na vrsto dejavnosti in na vseh ravneh poklicne hierarhije, vključno z napredovanjem“. Na podlagi njenega člena 3(2) pa ta ista direktiva ne zajema „različnega obravnavanja, ki temelji na državljanstvu“.

6 Člen 6(1) Direktive 2000/43 določa:

„Države članice lahko uvedejo ali ohranijo določbe, ki so ugodnejše za zaščito načela enakega obravnavanja kakor tiste, ki jih določa ta direktiva.“

7 Člen 7 te direktive določa:

„1. Države članice zagotovijo, da so sodni in/ali upravni postopki za izpolnitev obveznosti po tej direktivi, vključno s postopki poravnave, če jih države članice štejejo za primerne, na voljo vsem osebam, ki menijo, da jim je bila storjena krivica, ker ni bilo uporabljeno načelo enakega obravnavanja, in sicer celo potem, ko se je odnos, v katerem naj bi prišlo do diskriminacije, že končal.“

2. Države članice zagotovijo, da združenja, organizacije ali drugi pravni subjekti, ki imajo zakonit interes pri zagotavljanju izpolnjevanja določb te direktive skladno z merili, predpisanimi z njihovo nacionalno zakonodajo, lahko sodelujejo v vsakem sodnem in/ali upravnem postopku, ki je določen za izpolnitev obveznosti po tej direktivi.

[...]"

8 Člen 8(1) te direktive poleg tega določa:

„Države članice skladno s svojimi nacionalnimi pravosodnimi sistemi sprejmejo potrebne ukrepe, s katerimi zagotovijo, da mora toženec dokazati, da ni bilo kršeno načelo enakega obravnavanja, če osebe, ki menijo, da jim je bila storjena krivica, ker ni bilo uporabljeno načelo enakega obravnavanja, na sodišču ali pri drugem pristojnem organu predstavijo dejstva, na podlagi katerih se lahko domneva, da je prišlo do neposredne ali posredne diskriminacije.“

9 Člen 13(1) Direktive 2000/43 določa, da države članice določijo organ ali organe za spodbujanje enakega obravnavanja. Člen 13(2) te direktive določa:

„Države članice zagotovijo, da pristojnosti teh organov vključujejo:

- dajanje neodvisne pomoči žrtvam diskriminacije pri uveljavljanju njihovih tožb zaradi diskriminacije, ne da bi s tem posegali v pravico žrtev in združenj, organizacij ali drugih pravnih subjektov iz člena 7(2),

[...]“.

- 10 Nazadnje člen 15 navedene direktive nalaga državam članicam, da določijo pravila o sankcijah, ki se uporabljajo, in določa, da te sankcije lahko zajemajo plačilo nadomestila žrtvi ter da morajo biti „učinkovite, sorazmerne in odvračilne“.

Nacionalna ureditev

- 11 Cilj zakona z dne 25. februarja 2003 za boj proti diskriminaciji, s katerim je bil spremenjen zakon z dne 15. februarja 1993 in s katerim je bil ustanovljen Center za enake možnosti in boj proti rasizmu (*Moniteur belge* z dne 17. marca 2003, str. 12844), kot je bil spremenjen z zakonom z dne 20. julija 2006, ki se nanaša na različne določbe (*Moniteur belge* z dne 28. julija 2006, str. 36940, v nadaljevanju: zakon z dne 25. februarja 2003), je prenos Direktive 2000/43 v belgijsko pravo.
- 12 Člen 2 zakona z dne 25. februarja 2003 prepoveduje vsako neposredno ali posredno diskriminacijo v zvezi s pogoji za dostop do zaposlitve. Namen člena 19 tega zakona je prenos člena 8 Direktive 2000/43 glede dokaznega bremena.
- 13 Zakon z dne 25. februarja 2003 omogoča tudi kazensko ali civilno preiganjanje diskriminacije. Sodnik lahko na podlagi člena 19 tega zakona odredi ukinitvev diskriminatornega akta (odstavek 1) in objavo svoje odločitve (odstavek 2) oziroma lahko na podlagi člena 20 navedenega zakona naloži denarno kazen.
- 14 Belgijski zakonodajalec je dal Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding možnost biti stranka v sodnem postopku, ne da bi bila potrebna predhodna tožba v zvezi s tem, ker obstaja oziroma bi lahko obstajala diskriminacija.

Spor o glavni stvari in vprašanja za predhodno odločanje

- 15 Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding, ki je belgijski organ, ustanovljen na podlagi člena 13 Direktive 2000/43 za pospeševanje enakega obravnavanja, je belgijskim delovnim sodiščem predlagal, naj ugotovijo, da je družba Feryn, specializirana za prodajo in vgradnjo dvižnih in pregradnih vrat, uporabljala diskriminatorno zaposlovalno politiko.
- 16 Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding se sklicuje na javne izjave direktorja tega podjetja, v skladu s katerimi je njegovo podjetje v bistvu želelo zaposliti monterje, vendar ni moglo zaposliti „priseljencev“ zaradi zadržanosti njihovih strank, da bi tem delavcem v času del dovolili vstop v njihova zasebna bivališča.
- 17 Voorzitter van de arbeidsrechtbank te Brussel (predsednik delovnega sodišča v Bruslju) je s sklepom z dne 26. junija 2006 zavrnil tožbo Centruma voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding, zlasti s poudarkom, da ni niti dokaza niti domneve o tem, da je kaka oseba kandidirala za delovno mesto in da ne bi bila zaposlena zaradi svoje narodnosti.
- 18 V tem okviru je arbeidshof te Brussel (delovno sodišče v Bruslju), pri katerem je Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding vložil tožbo, prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:

„1. Ali je treba šteti za neposredno diskriminacijo v smislu člena 2(2)(a) Direktive 2000/43/ES [...], kadar delodajalec javno izjavi, potem ko je dal ponudbo za delo, ki je bila namenjena temu, da pritegne pozornost:

„Moram izpolniti zahteve svojih strank. Če mi rečete: ‚hočem tak proizvod oziroma hočem to ali ono‘ in vam jaz rečem: ‚jaz tega ne delam, pripeljal vam

bom te ljudi, vi pa mi odgovorite: ,nočem vaših vrat'. Tako lahko zaključim posel z vrati. Mi moramo izpolniti zahteve strank. To ni moja stvar. Jaz nisem ustvaril tega problema v Belgiji. Jaz hočem, da moja družba posluje dobro in da je na koncu leta promet realiziran, in kako to dosežem... To moram doseči tako, da se ravnam po željah stranke! [?]

2. Ali za potrditev neposredne diskriminacije, ki vpliva na pogoje za dostop do plačane zaposlitve, zadošča ugotovitev, da delodajalec uporablja merila za izbiro, ki so neposredno diskriminatorna?

3. Ali se pri preučitvi eventualne diskriminatorne politike zaposlovanja delodajalca lahko upošteva dejstvo, da je družba, ki je povezana s tem delodajalcem, zaposlila samo domače monterje, za namene ugotovitve neposredne diskriminacije v smislu člena 2(2)(a) Direktive 2000/43 [...]?

4. Kaj je treba razumeti z ,dejstvi, na podlagi katerih se lahko domneva, da je prišlo do neposredne ali posredne diskriminacije' iz člena 8(1) Direktive 2000/43 [...]? Kako strogo mora biti nacionalno sodišče pri presoji dejstev, ki lahko kažejo na domnevo, da je šlo za diskriminacijo?
  - a) Do katere mere dejstva pred diskriminacijo (javna izjava o merilih za izbor, ki so neposredno diskriminatorna, aprila 2005) pomenijo ,dejstva, na podlagi katerih se lahko domneva, da je prišlo do neposredne ali posredne diskriminacije' iz člena 8(1) Direktive [2000/43]?

  - b) Ali lahko diskriminacija iz aprila 2005 (javna izjava aprila 2005) pomeni potem domnevo o izvajanju neposredno diskriminatorne zaposlovalne politike? Ali zadošča – upoštevajoč dejstva iz spora o glavni stvari – za to, da se

porodi domneva (da delodajalec uporabljaja in nadaljuje z uporabo diskriminatorne politike zaposlovanja), da je aprila 2005 na vprašanje, ali kot delodajalec ne obravnava različno oseb tujega porekla in oseb domačega porekla in ali ni torej nekoliko rasist, javno odgovoril: ‚Moram izpolniti zahteve svojih strank. Če mi rečete: ‚hočem tak proizvod oziroma hočem to ali ono‘ in vam jaz rečem: ‚jaz tega ne delam, pripeljal vam bom te ljudi‘, vi pa mi odgovorite: ‚nočem vaših vrat‘. Tako lahko zaključim posel z vrati. Mi moramo izpolniti zahteve strank. To ni moja stvar. Jaz nisem ustvaril tega problema v Belgiji. Jaz hočem, da moja družba posluje dobro in da je na koncu leta promet realiziran, in kako to dosežem... To moram doseči tako, da se ravnam po željah stranke!‘ [?]

- c) Ali lahko, upoštevajoč dejstva iz spora o glavni stvari, splošno sporočilo za javnost delodajalca in državnega organa za boj proti diskriminaciji, v katerem so diskriminatorna dejstva vsaj implicitno pripoznana, poraja tako domnevo?
  - d) Ali dejstvo, da delodajalec ne zaposluje monterjev tujega porekla, medtem ko se je ta isti delodajalec pred časom moral soočiti z velikimi težavami pri zaposlovanju monterjev, in javno izjavlja, da njegove stranke ne sodelujejo rade z monterji tujega porekla, poraja domnevo o neposredni diskriminaciji?
  - e) Ali eno samo dejstvo zadošča za domnevo o diskriminaciji?
  - f) Ali se lahko zgolj iz zaposlovanja monterjev z domačim poreklom s strani družbe, ki je povezana z delodajalcem, upoštevajoč dejstva iz spora o glavni stvari, sklepa o domnevi o diskriminaciji s strani tega delodajalca?
5. Kako strogo mora biti nacionalno sodišče pri presoji nasprotnega dokaza, ki mora biti podan v primeru domneve o diskriminaciji v smislu člena 8(1) Direktive 2000/43[...]? Ali je domneva o diskriminaciji v smislu člena 8(1) Direktive

2000/43[...] lahko izpodbita zgolj z navadno izjavo, ki jo je delodajalec dal za medije, da ne diskriminira oziroma da ne diskriminira več, ter da so monterji tujega porekla pri njem dobrodošli; in/ali z navadno izjavo delodajalca, da so pri njem, z izjemo sestrške družbe, vsa delovna mesta monterjev zapolnili; in/ali z izjavo, da je bila zaposlena čistilka tunizijskega porekla; in/ali je lahko domneva izpodbita izključno z dejansko zaposlitvijo monterjev tujega porekla, upoštevajoč dejstva iz spora o glavni stvari in/ali s spoštovanjem sprejetih obveznosti iz splošnega sporočila za javnost?

6. Kaj je treba razumeti z ‚učinkovitimi, sorazmernimi in odvratilnimi‘ sankcijami v smislu člena 15 Direktive 2000/43[...]? Ali pogoj iz člena 15 Direktive 2000/43[...] dopušča nacionalnemu sodišču, da se zadovolji z ugotovitvijo, da je prišlo do neposredne diskriminacije, upoštevajoč dejstva iz spora o glavni stvari? Ali pa ta pogoj nalaga nacionalnemu sodišču, da izda odredbo o prenehanju, kot je to določeno z nacionalnim pravom? Do katere mere mora nacionalno sodišče odrediti objavo odločbe, ki bo izdana iz naslova učinkovite, sorazmerne in odvrtilne sankcije, upoštevajoč dejstva iz spora o glavni stvari?“

Vprašanja za predhodno odločanje

- ¹⁹ Najprej je treba opozoriti, da člen 234 ES ne pooblašča Sodišča, da uporabi pravila Skupnosti v določenem primeru, ampak le, da se izreče o razlagi Pogodbe ES in aktih, ki jih sprejmejo institucije Evropske skupnosti (glej zlasti sodbi z dne 15. julija 1964 v zadevi Van der Veen, 100/63, Recueil, str. 1105, 1121, in z dne 10. maja 2001 v zadevi Veedfald, C-203/99, Recueil, str. I-3569, točka 31). Vendar pa Sodišče lahko v okviru sodnega sodelovanja, ki ga vzpostavlja navedeni člen, na podlagi dokazov v spisu nacionalnemu sodišču predloži razlago prava Skupnosti, ki bi se lahko uporabila pri presoji učinkov te določbe (sodbi z dne 8. decembra 1987 v zadevi Gauchard, 20/87, Recueil, str. 4879, točka 5, in z dne 5. marca 2002 v združenih zadevah Reisch in drugi, C-515/99, od C-519/99 do C-524/99 in od C-526/99 do C-540/99, Recueil, str. I-2157, točka 22).

- 20 Predložitveno sodišče v bistvu prosi Sodišče za razlago določb Direktive 2000/43 za presojo obsega pojma neposredne diskriminacije glede na javne izjave delodajalca v okviru postopka zaposlovanja (prvo in drugo vprašanje), pogojev, v katerih se lahko uporabi pravilo obrnjenega dokaznega bremena s to isto direktivo (tretje, četrto in peto vprašanje) in vrste sankcij, ki bi lahko štele za ustrezne v takem primeru, kot je ta v sporu v glavni stvari (šesto vprašanje).

Prvo in drugo vprašanje

- 21 Irska ter Združeno kraljestvo Velika Britanija in Severna Irska glede prvega in drugega vprašanja zatrjujeta, da v tem primeru ni šlo za neposredno diskriminacijo v smislu Direktive 2000/43, tako da se ta naj ne bi uporabila, ker navedena diskriminacija izhaja iz javnih izjav delodajalca o svoji zaposlovalni politiki, ampak ni tožnika, ki bi ga bilo mogoče določiti in ki bi bil žrtev te diskriminacije.
- 22 Res je, kot to navajata ti dve državi članici, da člen 2(2) Direktive 2000/43 opredeljuje neposredno diskriminacijo kot položaj, v katerem se oseba zaradi rase oziroma narodnosti „obravnavata“ manj ugodno, kakor se obravnava, se je obravnavala ali pa bi se obravnavala druga oseba v primerljivem položaju. Tudi člen 7 te direktive nalaga državam članicam, da zagotovijo, da so sodni postopki na voljo „vsem osebam, ki menijo, da jim je bila storjena krivica, ker ni bilo uporabljeno načelo enakega obravnavanja“, ter organom javnega interesa, da lahko sodelujejo v sodnem postopku „v imenu tožnika ali v podporo tožnika“.
- 23 Vendar iz tega ne izhaja, da se lahko, če ni tožnika, ki bi ga bilo mogoče določiti, sklepa o neobstoju kakršnekoli neposredne diskriminacije v smislu Direktive. Njen cilj je namreč, kot je navedeno v njeni osmi uvodni izjavi, „vzpostaviti ugodnejše pogoje za trg delovne sile, ki temelji na družbenih integracijah“. V ta namen

člen 3(1)(a) navedene direktive določa, da se ta direktiva uporablja zlasti v zvezi z izbirnimi merili in pogoji zaposlovanja.

- 24 Vzpostavitev ugodnejših pogojev za trg delovne sile, ki temelji na družbenih integracijah, bi bilo težko doseči, če bi bilo področje uporabe Direktive 2000/43 omejeno le na primere, ko bi kandidat, ki ni bil izbran za delovno mesto in ki meni, da je bil žrtev neposredne diskriminacije, sprožil sodni postopek zoper delodajalca.
- 25 To, da je delodajalec javno izjavil, da ne bo zaposlil delavcev, ki so določene narodnosti oziroma rase, kar očitno resno odvrča nekatere kandidate, da bi predložili svoje kandidature, in s tem ustvarja oviro za njihov dostop do trga dela, namreč pomeni neposredno diskriminacijo pri zaposlovanju v smislu Direktive 2000/43. Obstoj take neposredne diskriminacije ne predpostavlja, da je mogoče določiti tožnika, ki bi zatrjeval, da naj bi bil žrtev take diskriminacije.
- 26 Vprašanje, ali gre za neposredno diskriminacijo v smislu Direktive 2000/43, je treba za ugotavljanje in sankcioniranje neupoštevanja načela enakega obravnavanja razločevati od vprašanja pravnih sredstev, določenih v členu 7 te direktive. Ta pravna sredstva morajo namreč, v skladu z določbami tega člena, biti odprta za osebe, ki menijo, da se jim je z diskriminacijo zgodila krivica. Predpisi člena 7 Direktive 2000/43 so kljub vsemu, kot je navedeno v členu 6 te direktive, le predpisi, ki določajo minimum, in navedena direktiva ne prepoveduje državam članicam, da sprejmejo ali ohranijo določbe, ki so bolj ugodne za varovanje načela enakega obravnavanja.
- 27 Tako člen 7 Direktive 2000/43 nikakor ne nasprotuje temu, da države članice v svoji nacionalni zakonodaji določijo pravico za združenja, ki imajo zakonit interes pri zagotavljanju izpolnjevanja določb te direktive oziroma za organ ali organe, ustanovljene v skladu z njenim členom 13, da lahko sprožijo sodni oziroma upravni postopek, ki je določen za izpolnitev obveznosti iz navedene direktive, ne da bi ukrepali v imenu

določenega tožnika ali brez določljivega tožnika. O tem, ali nacionalna zakonodaja daje tako možnost, vendarle odloča le nacionalni sodnik.

- 28 Glede na zgoraj navedeno je treba na prvo in drugo vprašanje odgovoriti, da to, da je delodajalec javno izjavil, da ne bo zaposlil delavcev določene narodnosti oziroma rase, pomeni neposredno diskriminacijo pri zaposlovanju v smislu člena 2(2)(a) Direktive 2000/43, ker so take izjave takšne, da resno odvrčajo nekatere kandidate, da bi predložili svoje kandidature, in s tem ustvarjajo oviro za njihov dostop do trga dela.

Tretje, četrto in peto vprašanje

- 29 Tretje, četrto in peto vprašanje se nanašajo na vprašanje, kako uporabiti pravilo obrnjenega dokaznega bremena, določeno v členu 8(1) Direktive 2000/43, v položaju, ko se obstoj diskriminatorne zaposlovalne politike navaja s sklicevanjem na besede, ki jih je javno izjavil delodajalec glede svoje politike zaposlovanja.
- 30 Člen 8 Direktive 2000/43 v zvezi s tem določa, da mora toženec dokazati, da ni bilo kršeno načelo enakega obravnavanja, če obstajajo dejstva, na podlagi katerih se lahko domneva, da je prišlo do neposredne ali posredne diskriminacije. Obveznost predložitve nasprotnega dokaza, ki torej bremeni domnevnega storilca diskriminacije, je odvisna le od ugotovitve domneve o diskriminaciji, če ta temelji na dokazanih dejstvih.
- 31 Izjave, s katerimi delodajalec javno naznani, da v okviru svoje zaposlovalne politike ne bo zaposlil delavcev določene narodnosti oziroma rase, so lahko taka dejstva, na podlagi katerih je mogoče domnevati o diskriminatorni zaposlovalni politiki.

- 32 Zato mora ta delodajalec predložiti dokaze, da ni kršil načela enakega obravnavanja, kar lahko stori zlasti z dokazovanjem, da se dejanska zaposlovalna praksa podjetja ne sklada s temi izjavami.
- 33 Predložitveno sodišče mora preveriti, ali so dejstva, ki se očitajo navedenemu delodajalcu, dokazana, in presoditi, ali so dejstva, ki jih delodajalec navaja v utemeljitev svojih trditev – da ni kršil načela enakega obravnavanja –, zadostna.
- 34 Zato je treba na tretje, četrto in peto vprašanje odgovoriti, da javne izjave, s katerimi delodajalec naznani, da v okviru svoje zaposlovalne politike ne bo zaposloval delavcev določene narodnosti oziroma rase, zadoščajo za domnevo, v smislu člena 8(1) Direktive 2000/43, o obstoju neposredno diskriminatorne zaposlovalne politike. Zato mora ta delodajalec dokazati, da ni bilo kršitve načela enakega obravnavanja. To lahko stori z dokazovanjem, da se dejanska zaposlovalna politika podjetja ne sklada s temi izjavami. Predložitveno sodišče pa mora preveriti, ali so očitana dejstva dokazana, in presoditi, ali so dejstva, navedena v utemeljitev trditev tega delodajalca – da ni kršil načela enakega obravnavanja –, zadostna.

Šesto vprašanje

- 35 Šesto vprašanje se v bistvu nanaša na vprašanje, katere sankcije lahko štejejo za primerne za diskriminacijo pri zaposlovanju, ki je dokazana na podlagi javnih izjav delodajalca.
- 36 Člen 15 Direktive 2000/43 nalaga državam članicam, da določijo pravila o sankcijah, ki se uporabljajo pri kršitvah nacionalnih določb, sprejetih v skladu s to direktivo. Ta

člen tudi določa, da morajo biti te sankcije učinkovite, sorazmerne in odvračilne ter da lahko zajemajo tudi plačilo nadomestila žrtvi.

- 37 Člen 15 Direktive 2000/43 poleg tega nalaga državam članicam, da morajo v svojem notranjem pravnem redu sprejeti ukrepe, ki so v praksi dovolj učinkoviti za doseganje cilja te direktive, in poskrbeti za to, da se ti ukrepi dejansko lahko uveljavljajo pred nacionalnimi sodišči, da se zagotovi dejansko in učinkovito sodno varstvo. Vendar pa Direktiva 2000/43 ne predpisuje določenih sankcij, ampak državam članicam prepušča, da same izberejo med različnimi rešitvami, primernimi za doseganje cilja, ki ga določa ta direktiva.
- 38 V takem primeru, kot ga je predložitveno sodišče predložilo Sodišču, ko ni neposredne žrtve diskriminacije, ampak organ, ki je pooblaščen z zakonom, zahteva ugotovitev in sankcioniranje diskriminacije, morajo biti sankcije, za katere člen 15 Direktive 2000/43 zahteva, da se določijo v nacionalnem pravu, prav tako učinkovite, sorazmerne in odvračilne.
- 39 Sankcije so lahko, če je potrebno in če se zdi primerno za položaj, ki se obravnava v postopku v glavni stvari, v obliki ugotovitve – da gre za diskriminacijo – sodišča ali pristojnega upravnega organa, s primerno stopnjo ustrezne publicitete, pri čemer se njeni stroški naložijo tožencu. Lahko so tudi v obliki odredbe delodajalcu – da preneha z ugotovljeno diskriminatorno prakso – v skladu s pravili, določenimi z nacionalnim pravom, z ustrezno denarno kaznijo, če je potrebno. Poleg tega pa so lahko v obliki dodelitve odškodnine organu, ki je vodil postopek.
- 40 Na šesto vprašanje je treba torej odgovoriti, da člen 15 Direktive 2000/43 zahteva, tudi če ni določljive žrtve, da so pravila o sankcijah, ki se uporabljajo pri kršitvah nacionalnih določb, sprejetih za prenos te direktive, učinkovita, sorazmerna in odvračilna.

Stroški

- 41 Ker je ta postopek za stranki v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški, priglašeni za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (drugi senat) razsodilo:

1. To, da je delodajalec javno izjavil, da ne bo zaposlil delavcev določene narodnosti oziroma rase, pomeni neposredno diskriminacijo pri zaposlovanju, v smislu člena 2(2)(a) Direktive Sveta 2000/43 z dne 29. junija 2000 o izvajanju načela enakega obravnavanja oseb ne glede na raso ali narodnost, ker so take izjave takšne, da resno odvrtačajo nekatere kandidate, da bi predložili svoje kandidature, in s tem ustvarjajo oviro za njihov dostop do trga dela.
2. Javne izjave, s katerimi delodajalec naznani, da v okviru svoje zaposlovalne politike ne bo zaposloval delavcev določene narodnosti oziroma rase, zadoščajo za domnevo, v smislu člena 8(1) Direktive 2000/43, o obstoju neposredno diskriminatorne zaposlovalne politike. Zato mora ta delodajalec dokazati, da ni bilo kršitve načela enakega obravnavanja. To lahko stori z dokazovanjem, da se dejanska zaposlovalna politika podjetja ne sklada s

temi izjavami. Predložitveno sodišče pa mora preveriti, ali so očitana dejstva dokazana, in presoditi, ali so dejstva, navedena v utemeljitev trditev tega delodajalca – da ni kršil načela enakega obravnavanja –, zadostna.

- 3. Člen 15 Direktive 2000/43 zahteva, tudi če ni določljive žrtve, da so pravila o sankcijah, ki se uporabljajo pri kršitvah nacionalnih določb, sprejetih za prenos te direktive, učinkovita, sorazmerna in odvrčilna.**

Podpisi